

Työeläkelaitoksille

MYEL:N MUKAISEN TYÖTULON, VAKUUTUSMAKSUN, JA ELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMISTÄ ESITETÄÄN MUUTETTAVAKSI

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta (HE 108/91).

Työtulo

1.7.1990 voimaan tulleen MYEL-työtulouudistuksen jälkeen valtion toimenpiteet maataloustuotannon tasapainottamiseksi ovat alentaneet työtuloa.

Jotta maatalousyrittäjien eläketurva ei tästä syystä heikentyisi, hallitus esittää säädettäväksi, että työtuloa voitaisiin mainittujen toimenpiteiden johdosta alentaa vain, jos maatalousyrittäjä itse sitä haluaa.

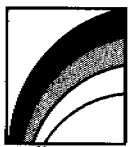
Yllämainittuja toimenpiteitä ovat kaikki ne viljelmän normaalia käyttöä rajoittavat toimenpiteet, joiden tarkoituksena on maatalouden vähentäminen, lopettaminen tai kohdentaminen. Esimerkkejä tällaisista toimenpiteistä ovat pellonvaraussopimus, kesannointi ja metsitys. Useimmiten toimenpide perustuu maatalousyrittäjän maatalousviranomaisen kanssa solmimaan sopimukseen, mutta esimerkiksi kesannoinnin osalta riittää pelkkä ilmoitus. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi siis jotakin toimenpidettä maatalousyrittäjän ja maatalousviranomaisten välillä, mutta ei välttämättä nimenomaista sopimusta.

Metsitystapauksissa työtulon alentamiskieltoa ehdotetaan noudatettavaksi kymmenen vuoden ajan. Sen jälkeen työtulo määräytyisi metsitetyn alueen osalta kasvullista metsämaata koskevien säännösten mukaan. Mainittu kymmenen vuoden sääntö on kuitenkin vain ehdotus ratkaisukäytännöksi eikä sitä esitetä otettavaksi lakitekstiin.

Vakuutusmaksu

Nykyään MYEL-vakuutusmaksu on 2/5 täydestä maksusta 8000 mk:n (v.1970 ind.) työtuloon saakka. Sen ylittävältä osalta maksu on täysi.

Yllämainittu vuoden 1990 työtulouudistus lisäsi maatalousyrittäjien mahdollisuuksia vaikuttaa työtuloonsa.

LA/Rolf Storsjö

23.10.1991

Jotta tilanne ei johtaisi siihen, että maatalousyrittäjät vakuuttavat itsensä liian alhaisesta työtulosta korkeampaa maksua välttääkseen, hallitus esittää liukuvaa rajaa työtulovälille 11 000 mk - 16 500 mk (v.1970 ind.). Tällä välillä vakuutusmaksu olisi väliprocentin mukainen, joka laskettaisiin niin, että alennettu prosentti kerrottaisiin luvulla, joka saadaan, kun puolitoistaker- taisen työtulon ja 5500 mk:n (v.1970 ind.) erotus jaetaan 11 000 mk:lla (v.1970 ind.).

Alle 11 000 mk:n (v.1970 ind.) työtulon osalta prosentti olisi 2/5 täydestä maksusta. Siltä osin kuin työtulo ylittää 16 500 mk (v.1970 ind.) maksu olisi täysi eli perusprosentin mukainen.

Perusprosentiksi vuodeksi 1992 esitetään valtion- talouden näkökohdat huomioon ottaen 16,9 %. Tällä säännöksellä poikettaisiin normaalista säännöstä, jonka mukaan ministeriö vahvistaa perusprosentin samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan TEL:n vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista.

Eläke

Ennen vuotta 1983 MYEL:ssä oli emännän työtulon määrää rajoittava säännös. Työtulo sai olla enintään tietyn markkamäärän suuruinen ja enintään puolet isännän ja emännän yhteisestä työtulosta. Käytännössä säännös merkitsi, että emännän työtulo oli puolet yhteisestä työtulosta, jos viljelmän maatalousmaa oli enintään kahdeksan hehtaaria. Seuraavien hehtaarien työtulo tuli pääsäännön mukaan yksinomaan isännälle.

Poistaakseen emäntien pienten työtulojen eläketurvaa heikentävän vaikutuksen hallitus esittää, että vuotta 1983 edeltävät työtulot ja niitä vastaava aika jätettäisiin ottamatta huomioon MYEL-eläkkeen suuruutta laskettaessa, jos tämä johtaa eläkkeenhakijan kannalta nykyistä laskutapaa edullisempaan lopputulokseen.

Uusi laskutapa koskisi tapauksia, joissa maatalousyrittäjälle on vahvistettu työtuloa koko 1.1.1983 ja 31.12.1991 väliselle ajalle. Edellytyksenä olisi lisäksi, että eläketapahtuma on sattunut 1.1.1992 tai sen jälkeen. Eläkelajin muuttumista toiseksi ei pidettäisi eläketapahtumana.

LA/Rolf Storsjö

23.10.1991

SPVEL:n 15 §:n 1 momentin mukaan sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärä on yhtä suuri kuin se MYEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke, joka maatalousyrittäjälle olisi myönnetty, jos hänellä viljelmän hallinnan siirtymishetkellä olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Näin ollen vaihtoehtoista eläkkeen laskutapaa sovellettaisiin myös sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärää laskettaessa.

Voimaantulo

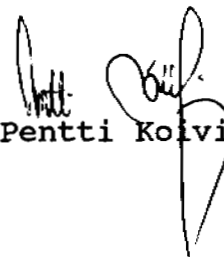
Lainmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.1992.

Jos työtuloa on alennettu 1.7.1990 jälkeen maataloustuotantoa rajoittavan toimenpiteen johdosta, se voitaisiin korjata takautuvasti tämän lain säännöksiä vastaavaksi. Maatalousyrittäjän olisi itse tehtävä sitä koskeva hakemus MELA:an viimeistään 31.12.1992.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivisto

LIITTEET

Hallituksen esitys 108/91

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjien
eläkelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjien eläkelakia siten, että lain mukaista työtuloa alennetaan maataloustuotantoa rajoittavan toimenpiteen johdosta vain silloin, kun maatalousyrittäjä itse sitä haluaa.

Maatalousyrittäjien eläkelain mukainen vakuutusmaksu muuttuisi alennetusta maksusta täyden perusprosentin mukaan määräytyväksi vakuutusmaksuksi liukuvasti nykyisen jyrkän siirtymäkohdan sijasta ja täyden alennuksen saisi suuremmasta työtulosta kuin tähän asti.

Eläkkeen määräytymistä koskevat säännökset muuttuisivat siten, että aiemmin lainsäädännössä olleiden epäkohtien eläketurvaa heikentävä vaikutus pienenesi. Ehdotuksen mukaan vuotta 1983 edeltävä aika jätettäisiin ottamatta huomioon eläkkeen suuruutta laskettaessa, jos tällainen menettelytapa johtaisi eläkkeen haki-

jan kannalta nykyistä laskutapaa edullisempaan lopputulokseen.

Esityksessä ehdotetaan myös, että maatalousyrittäjien eläkelain mukaisen perusprosentin määrä olisi 16,9 vuonna 1992.

Muutoksista valtiolle aiheutuvat kustannukset olisivat vuoden 1991 tasossa ilmaistuna yhteensä noin 35 miljoonaa markkaa vuonna 1992 ja noin 70 miljoonaa markkaa vuonna 2000. Perusprosentin pitäminen 16,9:nä aiheuttaa kuitenkin sen, että kustannukset säilyvät vuonna 1992 vuoden 1991 tasolla. Esitys liittyy hinnoitteluvuoden 1991/92 maataloustuloratkaisuun sekä valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1992 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1992 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Maataloustuotannon tasapainottamiseksi tarkoitettujen toimenpiteiden vaikutus viljelmän työtuloon

Maatalousyrittäjien eläkelain 6 §:n 4 momentin mukaan, joka oli voimassa 31 päivään heinäkuuta 1990, pelto, josta oli tehty pellon käytön rajoittamisesta annetussa laissa (216/69) tai sitä vastaavassa Ahvenanmaan maakuntalaissa tarkoitettu pellonvaraus sopimus, katsottiin normaalilla tavalla viljellyksi ja maatalousyrittäjän tekevän työtä viljelmällä sopimuskauden ajan. Tätä lainkohtaa sovellettiin myös

silloin, kun peltoa pidettiin kesannolla tai hoidettiin nurmena maataloustuotannon ohjaamisesta annetun lain (446/77) taikka maataloustuotannon ohjaamisesta ja tasapainottamisesta annetun lain (81/83) mukaisesti. Näissä tapauksissa pelto katsottiin normaalilla tavalla viljellyksi maatalousyrittäjän omasta tahdosta riippumatta.

Työtulon määräytymistä koskevia säännöksiä muutettiin 1 päivästä heinäkuuta 1990 siten, että viljelmän työtuloa määritettäessä erilaisten ja erikokoisten maatalousyrittäjien yksilölliset olosuhteet voidaan ottaa aikaisempaa joustavammin huomioon. Edellä mainittu 6 §:n 4 momentti kumottiin samasta ajankohdasta lukien, koska katsottiin tarkoituksenmukaiseksi,

että tuotannonmuutostiloillakin työtulo määritellään yksilöllisesti sen mukaan, millaisia toimenpiteitä sopimuksenalaisella peltoalalla suoritetaan.

Maatalouden ylituotannon ja viennin kannattamattomuuden takia valtio pyrkii vähentämään, lopettamaan ja kohdentamaan maataloustuotantoa varsin voimakkaasti erilaisin toimenpitein. Tällaisia maatalouden tasapainottamistoimenpiteitä ovat esimerkiksi peltojen kesannoimis- ja metsittämissopimukset sekä kotieläintuotannon vähentämissopimukset. Toimenpiteet perustuvat maataloustuotannon tasapainottamisesta annettuun lakiin (1261/89). Lisäksi vuonna 1991 viljelijän oli kesannoitava vähintään 15 % hallinnassaan olevasta peltoalasta välttyäkseen peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta annetun lain (1314/90) mukaisesta maksuvelvollisuudesta.

Vuonna 1991 tehdyn kesannoimissopimuksen perusteella maatalousyrittäjälle maksetaan kesannoimispalkkiota 800—3 100 markkaa hehtaarilta vuodessa. Maksettavan palkkion suuruuteen vaikuttavat muun muassa pellon viljelykelpoisuus, kesannoimistapa sekä maatilan sijainti. Keskimäärin kesannoimispalkkion suuruus on noin 1 500—2 000 markkaa peltohehtaaria ja noin 14 000 markkaa tilaa kohden vuodessa. Peltojen metsittämisestä palkkion suuruus vaihtelee Lapin maaseutupiiriin 7 000 markasta Uudenmaan maaseutupiiriin 10 600 markkaan hehtaarilta vuodessa. Tietyin edellytyksin metsityspalkkio voidaan maksaa kaksinkertaisena.

Vuosina 1990 ja 1991 tehtyjen maidontuotannon luopumissopimusten perusteella viljelijä saa kolmelta ensimmäiseltä sopimusvuodelta tasapainottamispalkkiota, jonka suuruus on sidottu tilalta meijeriin toimitettuun maitomäärään ja maidon tuotantokiintiöön. Ensimmäisiltä 50 000 maitolitralla tasapainottamispalkkion suuruus on 100 penniä litraa kohden ja palkkio pienenee niin, että 90 000 litraa ylittävältä osalta se on 40 penniä litralta.

Vaikka maatalousyrittäjälle maksetaan maataloustuotantoa tasapainottavista toimenpiteistä edellä selostetulla tavalla korvausta, jota verotuksessa pidetään maatalouden ansiotulona, maksettavan korvauksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole hyvittää maatalouden tasapainottamistoimenpiteistä mahdollisesti aiheutuva eläketurvan heikkenemistä.

Toimiminen maatalouspolitiikalle asetettujen

tavoitteiden mukaisesti merkitsee nykyisellään yksittäisen maatalousyrittäjän osalta käytännössä sitä, että työtulo alenee sopimuksen voimassaoloajalta ja tällä saattaa olla merkitystä maatalousyrittäjän eläketurvan kannalta, koska sopimuksenalaisia peltoja ei enää pidetä normaalilla tavalla viljeltyinä viljellyn maatalousmaan vuotuista työtuloa määritettäessä.

Edellä todetun perusteella olisi tarkoituksenmukaista, että maataloustuotantoa tasapainottavien toimenpiteiden johdosta maatalousyrittäjien eläkelain mukaista työtuloa alennettaisiin vain maatalousyrittäjän itsensä niin halutessa. Tämä vastaisi osaltaan vuoden 1990 heinäkuun alusta voimaan tulleita säännöksiä, joiden yhtenä tavoitteena oli lisätä maatalousyrittäjän omia mahdollisuuksia vaikuttaa hänelle määritettävään työtuloon. Tämän perusteella ehdotetaan, että maatalousyrittäjien eläkelain 8 g §:ään, jossa on säännökset työtulon tarkistamisesta, lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan maatalousyrittäjien eläkelaitos ei omasta aloitteestaan voisi tarkistaa työtuloa sen johdosta, että viljelmän käyttöä rajoitetaan valtion toimenpitein tarkoituksena tasapainottaa maataloustuotantoa.

Jos maatalousyrittäjä itse haluaa työtuloaan alennettavaksi, sitoisi valinta häntä myöhemminkin niin kauan kuin maataloustuotantoa tasapainottava toimenpide, esimerkiksi maataloustuotannon vähentämissopimus, on voimassa. Tällaisissa tapauksissa viljellyn maatalousmaan työtulo voitaisiin määritellä työtulon normaalialueelta uudelleen vasta sitten, kun pelto on jälleen normaaliviljelyssä maataloustuotantoa tasapainottavan toimenpiteen päättymisen jälkeen.

Vaikka maatalousyrittäjä ei haluaisikaan työtuloaan tarkistettavaksi maataloustuotantoa tasapainottavan toimenpiteen vuoksi, voitaisiin työtulo tarkistaa maatalousyrittäjien eläkelaitoksenkin aloitteesta, jos työtuloon vaikuttavat muut seikat, esimerkiksi pinta-alamuutos, edellyttävät tarkistusta. Tällöin työtulo tarkistettaisiin sen suuruisiksi, mikä se olisi siinä tapauksessa, jos viljelmän käyttöä maataloustuotantoon ei olisi rajoitettu maataloustuotantoa tasapainottavin toimenpitein.

Maataloustuotannon tasapainottamiseksi tarkoitettuina toimenpiteinä pidettäisiin kaikkia niitä viljelmän normaalia käyttöä rajoittavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on maatalouden vähentäminen, lopettaminen tai kohdentaminen. Useimmiten maatalouden tasapai-

nottamistoimenpide perustuu maatalousyrittäjän maatalousviranomaisten kanssa solmimaan sopimukseen, mutta esimerkiksi kesannoinnin osalta riittää pelkkä ilmoitus. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi siis jotakin toimenpidettä maatalousyrittäjän ja maatalousviranomaisten välillä, mutta ei välttämättä nimenomaista sopimusta. Luopumiseläkelain (16/74) mukaiset toimenpiteet jäisivät kuitenkin luonnollisesti lain soveltamispiirin ulkopuolelle.

Ehdotettavaa säännöstä voitaisiin soveltaa sopimuskauden ajan niin kauan kuin maataloustuotannon tasapainottamiseksi tarkoitetut toimenpiteet rajoittavat viljelmän normaalia käyttöä.

Peltojen metsityksessä pellon käyttö alkupe räiseen tarkoitukseensa ei ole metsityksen jälkeen enää lainkaan mahdollista. Tällaisissa tilanteissa ehdotettavaa säännöstä sovellettaisiin sen ajan, jonka kuluessa viljellyn maatalousmaan voidaan kohtuudella katsoa muuttuvan metsämaaksi. Ratkaisukäytännössä voitaisiin noudattaa kymmenen vuoden siirtymäaikaa, jonka jälkeen metsitettyyn peltoon sovellettaisiin ainoastaan kasvullista metsämaata koskevia säännöksiä.

Kymmenen vuoden määräajalla ei ole tarkoitus muuttaa viljellyn maatalousmaan ja kasvullisen metsämaan välistä rajanvetoa, jonka mukaan pelto katsotaan metsämaaksi siitä, kun metsitys on suoritettu.

1.2. Vakuutusmaksun suuruuden määräytyminen

Maatalousyrittäjien eläkelain mukainen vakuutusmaksu on sidottu perusprosenttiin, jonka sosiaali- ja terveysministeriö maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n 1 momentin (751/74) mukaan vahvistaa vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijäin eläkelain (395/61) vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista. Vakuutusmaksu maksetaan alennettuna työtulon 64 771,57 (v. 1970 ind. 8 000) markan määrään asti. Vakuutusmaksu on tämän markkamäärän alittavalta osalta 2/5 normaalin laskusäännön mukaan lasketusta vakuutusmaksusta. Siltä osin kuin maatalousyrittäjän työtulo ylittää edellä mainitun markkamäärän, vakuutusmaksu maksetaan täytenä. Sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut maatalousyrit-

täjien eläkelain mukaisen perusprosentin 16,9:ksi vuodelle 1991.

Vuonna 1990 voimaan tulleen lainmuutoksen jälkeen maatalousyrittäjällä itsellään on suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa hänelle vahvistettavaan tai tarkistettavaan työtuloon. Joissakin tapauksissa jyrkkä raja alennetun ja täyden vakuutusmaksun välillä on johtanut siihen, että korkeampaa vakuutusmaksua välttääkseen maatalousyrittäjät ovat päätyneet alempaan työtuloon kuin viljelmän olosuhteet todellisuudessa olisivat mahdollistaneet.

Työtulon määrittelyn lähtökohtana on maatalousyrittäjän viljelmällään tekemän työn arvo. Työtulon määrittelyyn voi vaikuttaa osittain myös se, kuinka suuren kokonaisnettoeläkelisäyksen vakuutettu tulee työtulon korotuksesta saamaan, näin varsinkin edellä mainitun lainmuutoksen voimaantulon jälkeen. Kokonaisnettoeläkelisäyksellä tarkoitetaan eläkkeensaajalle maksettavan kansaneläkkeen ja työeläkkeen yhteismäärän kasvua, kun myös verotus otetaan huomioon.

Mikäli alennetun vakuutusmaksun muuttuminen täydeksi perusprosentin mukaiseksi vakuutusmaksuksi alkaisi 64 771,57 markan työtulosta, oltaisiin tilanteessa, jossa useimpien maatalousyrittäjien olisi edullisempaa säilyttää alhainen työtulonsa, kun verrataan työtulon korottamisesta aiheutuva vakuutusmaksujen nousua ja nettoeläkkeen lisäystä.

Edellä olevan johdosta ehdotetaan, että työtulon markkamäärä, josta alennetun vakuutusmaksun muuttuminen täyden perusprosentin mukaiseksi maksuksi alkaa, olisi 64 771,57 markan sijasta 89 060,91 markkaa (v. 1970 ind. 11 000). Täyden perusprosentin mukaista vakuutusmaksua maksettaisiin työtulon 133 591,37 markkaa (v. 1970 ind. 16 500) ylittävältä osalta.

Siltä osin kuin työtulo ylittää 11 000 markkaa, mutta on enintään 16 500 markkaa, maksu saadaan seuraavasta kaavasta, jossa markkamäärät ovat vuoden 1970 indeksissä:

$$\frac{2}{5} p \frac{1,5 T - 5\,500}{11\,000} \quad (T - 11\,000)$$

Kaavassa T on maatalousyrittäjälle vahvistettu työtulo (enintään kuitenkin 16 500 mk) ja p on perusprosentin sadasosa. Valtiontalouden näkökohdat huomioon ottaen ehdotetaan, että

maatalousyrittäjien eläkelain mukainen perusprosentti olisi 16,9 vuonna 1992.

1.3. Eläkkeen perusteena olevan työtulon laskeminen

Maatalousyrittäjien eläkelain 8 i §:n 1 momentin mukaan eläkkeen perusteena oleva työtulo lasketaan kaikkien vakuutuksen voimassaolo vuosien työtulojen painotettuna keskiarvona. Saman pykälän 2 momentin mukaan eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon 23 vuoden iän täyttämistä edeltäviä työtuloja eikä vastaavaa aikaa, jos maatalousyrittäjälle on vahvistettu työtuloa sanotun iän täyttämisen jälkeen.

Ennen vuotta 1983 emännän työtulosta oli erikseen säädetty maatalousyrittäjien eläkelain 8 §:n 2 momentissa. Sen mukaan vuosina 1970—1971 emännän vuotuisena työtulona pidettiin 1 800 (v. 1991 ind. 14 573,60) markkaa ja vuodesta 1972 alkaen 2 200 (v. 1991 ind. 17 812,18) markkaa. Emännän työtulo sai kuitenkin olla enintään puolet isännän ja emännän yhteisestä työtulosta. Käytännössä tämä merkitsi sitä, että emännän työtulo oli puolet yhteisestä työtulosta, jos viljelmän maatalousmaa oli enintään kahdeksan hehtaaria. Viljelmän koon suurentuessa tuli lisähehtaareiden tuottama työtulo pääsäännön mukaan yksin omaan isännälle.

Emäntien työtulon määräytymistä koskeva säännös poistettiin laista vuoden 1983 alusta, jonka jälkeen myös emännät ovat aikaisempaa helpommin saaneet korotettua työtulonsa heidän työpanostaan vastaavalle tasolle. Viljelmän työtulo on voitu jakaa puolisoitten kesken sen mukaan kuin he ottavat osaa työhön viljelmällä eli todellisten työpanosten suhteessa.

Samassa yhteydessä, jossa emännän työtulon määräytymistä koskeva säännös poistettiin laista, muutettiin maatalousyrittäjien eläkelakia niin, että työtulon määrittelyssä huomioon otettavan maatalousmaan hehtaarimäärän yläraja korotettiin ja viljelmän tuottavuuden huomioon ottaminen työtulon määrittelyssä tehtiin mahdolliseksi myös viljatiljoilla.

Lainmuutos on johtanut erityisesti emäntien työtulojen korotuksiin. Tästä huolimatta naisten eläkkeet ovat edelleen selvästi miesten eläkkeitä pienempiä. Vuoden 1990 lopussa naisten keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke oli 465 markkaa, kun se miehillä oli 815

markkaa kuukaudessa. Vuonna 1990 alkanut naisten keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke oli 547 markkaa kuukaudessa ja miesten 996 markkaa kuukaudessa. Erot naisten ja miesten eläkkeiden välillä eivät kuitenkaan johdu pelkästään siitä, että emäntien työtulon laskutapa oli kaavamainen lain voimassaolon alkuvuosi-

na. Vuonna 1990 voimaan tulleen lainmuutoksen tarkoituksena oli saada työtulot vastaamaan aikaisempaa paremmin viljelmällä tehdyn työn arvoa ja määrittää työtulo viljelmän yksilöllisten olosuhteiden mukaisesti aikaisemman kaavamaisen määrittelytavan sijasta. Viljelmän työtulo määritellään erikseen viljellyn maatalousmaan ja kasvullisen metsämaan osalta. Maatalousmaan osalta pinta-alan mukaan lasketun perustyötulon ympärillä on työtulon normaali-alue, josta työtulo vahvistetaan pääsääntöisesti maatalousyrittäjän oman esityksen mukaisesti.

Vaikka viimeksi mainitun lainmuutoksen jälkeen maatalousyrittäjien työtulot ovat nousseet huomattavasti, ei uudistuksella ollut takautuvaa vaikutusta. Koska eläkkeen perusteena oleva työtulo lasketaan kaikkien vakuutuksen voimassaoloaikaisten työtulojen keskiarvona, aikaisemmin työtulon määräytymisessä olleet epäkohdat vaikuttivat eräissä tapauksissa kohtuuttomasti maatalousyrittäjien eläketurvaan.

Edellä olevan perusteella maatalousyrittäjien eläkelain 8 i §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että eläkkeen perusteena olevaa työtuloa laskettaessa vuotta 1983 edeltäneeltä ajalta kertyneet työtulot ja niitä vastaava aika voitaisiin jättää huomioon ottamatta, jos tämä johtaa eläkkeenhakijan kannalta nykyistä laskutapaa edullisempaan lopputulokseen. Tämän vaihtoehdoisen laskutavan edellytyksenä olisi, että vakuutus olisi alkanut viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1983 ja että se jatkuisi yhdenjaksoisesti ainakin joulukuun 1991 loppuun.

Edellä luetellut lainmuutokset ovat kohdistuneet miltei yksinomaan maatilatalouden harjoittajiin. Vaihtoehtoista laskutapaa ehdotetaan kuitenkin sovellettavaksi myös kalastajiin ja poronhoitajiin, koska heidän eläkkeensä suuruus määräytyy muutenkin samojen sääntöjen mukaan kuin viljelijöiden.

Vaihtoehtoinen laskutapa ei vaikuttaisi niihin eläkeoikeuksiin, joista on muodostettu vaapakirja jo ennen lain voimaantuloa. Sillä ei olisi myöskään vaikutusta maksussa oleviin eläkkeisiin eikä niihin eläkkeisiin, joissa eläke-

tapahtuma on sattunut ennen lain voimaantuloa. Lain voimaantumisen jälkeen uutena eläketapahtumana ei pidettäisi eläkelajin muuttamista toiseksi, kuten sukupolvenvaihdoseläkkeen perusosan muuttamista maatalousyrittäjien eläkelain mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi, työttömyyseläkkeen muuttamista työkyvyttömyyseläkkeeksi eikä oikeuden syntymistä perhe-eläkkeen saamiseen eläkkeensaajan jälkeen.

Maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90) 15 §:n 1 momentin mukaan sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärä on yhtä suuri kuin se maatalousyrittäjien eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka maatalousyrittäjälle olisi myönnetty, jos hänellä viljelmän hallinnan siirtymishetkellä olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Näin ollen tämän viittaussäännöksen johdosta vaihtoehtoista eläkkeen laskutapaa sovellettaisiin myös sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärää laskettaessa.

2. Valmisteluvaiheet

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 30 päivänä maaliskuuta 1990 maatalousyrittäjien vakuutusmaksutyöryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää ja tehdä ehdotus siitä, miten maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n mukainen vakuutusmaksun pienyrittäjäalennus tulisi järjestää niin, että maksurasituksen äkillinen nousu vältetään. Ministeriö edellytti, että työryhmän tekemässä ehdotuksessa säilytettäisiin maatalousyrittäjien eläkelain mukaisen vakuutusmaksun perussidonnaisuus työeläkemaksuun. Työryhmä jätti yksimielisen muistionsa sosiaali- ja terveysministeriölle 25 päivänä toukokuuta 1990 (työryhmämuistio 1990:14 STM).

Muistiosta ovat antaneet lausuntonsa maa- ja metsätalousministeriö, valtiovarainministeriö, Maataloustuottajain Keskusliitto MTK ry., Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, Paliskuntain Yhdistys, Suomen Työntantajain Keskusliitto, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry., eläketurvakeskus ja maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Valtioneuvosto ja maataloustuottajain keskusjärjestöt sopivat joulukuussa 1990 maataloustulolain (736/89) mukaan käymiensä neuvottelujen perusteella hinnoitteluvuoden 1991/92 maataloustuloratkaisuun liittyen, että ryhdytään toimenpiteisiin maatalousyrittäjien eläkelain muuttamiseksi siten, että kotieläintuotan-

non vähentämissopimuksen tai maataloustuotannon vähentämissopimuksen tehnyt viljelijä sekä peltonsa kesannoinut tai metsittänyt viljelijä voi säilyttää entisen työtulonsa niin halutessaan.

Vastaavasti helmikuussa 1991 käydyissä neuvotteluissa on sovittu, että työtulon enimmäismäärää, josta peritään 2/5:aan alennettu vakuutusmaksu, korotetaan ja vakuutusmaksun porrastus muutetaan vuoden 1992 alusta liukuvaksi edellä mainitun työryhmän esitysten pohjalta siten, että muutosten vaikutus vakuutusmaksukertymään vuonna 1992 olisi noin 32 miljoonaa markkaa.

Neuvotteluissa on myös sovittu vuotta 1983 edeltävien työtulojen jättämisestä huomioon ottamatta eläkkeen perusteena olevaa työtuloa laskettaessa, jos tämä johtaa eläkkeen hakijan kannalta nykyistä laskutapaa edullisempaan lopputulokseen. Sopimuksen mukaan muutos koskisi 1 päivänä tammikuuta 1992 tai sen jälkeen sattuvia eläketapahtumia.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Maatalousyrittäjien eläkelain 13 §:n 1 momentin mukaan sanotun lain mukaisien eläkkeiden ja muiden etuuksien kustannuksista vastaavat maatalousyrittäjien eläkelaitos ja valtio. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannettava osuus muodostuu eläkelaitoksen saamista vakuutusmaksuista, joista on vähennetty eläkelaitoksen kohtuulliset hoitokulut, ja sijoitusten tuotoista. Valtio vastaa eläkkeiden ja muiden etuuksien kustannuksista muilta osin, kuitenkin niin, että ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion vastuulla on yksi kolmannes.

Säännös, joka mahdollistaa viljellyn maatalousmaan työtulon pitämisen ennallaan maataloustuotannon rajoittamistoimenpiteistä huolimatta, vaikuttaisi lain voimassaolon ensimmäisinä vuosina valtion osuutta vähentävästi, koska osa maatalousyrittäjien eläkelaitoksen korvausmenoista voitaisiin kattaa lisääntyneillä vakuutusmaksutuloilla. Vuonna 1992 valtion osuus vähentyisi ehdotetun lain johdosta arviolta noin 3 miljoonaa markkaa. Vuonna 2000 olisi ehdotetusta muutoksesta aiheutunut korvausmenon kasvu jo noin 3 miljoonaa markkaa.

suurempi kuin muutoksesta johtuva vakuutusmaksujen lisääntyminen. Markkamäärät on ilmaistu vuoden 1991 indeksissä.

Vakuutusmaksun suuruutta koskevan säännöksen muuttamisesta ehdotetulla tavalla aiheutuisi vuonna 1992 valtiolle kustannuksia noin 32 miljoonaa markkaa. Täitä osin kustannusvaikutus on laskettu sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskityksen perustamiseksi vuonna 1991 vahvistaman perusprosentin pohjalta. Vuonna 2000 voidaan ehdotetusta muutoksesta arvioida aiheutuvan valtiolle kustannuksia noin 40 miljoonaa markkaa. Jos työtulot lainmuutoksen johdosta nousevat ennakoitua enemmän ja nopeammin, saattaa kustannusvaikutus olla tätä suurempikin. Kevään 1991 maataloustuloratkaisussa on maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta aiheutuvista kustannuksista katsottu maatalouden saamaksi tuloksi 55 miljoonaa markkaa.

Eläkkeen perusteena olevan työtulon laskutavan muutoksesta aiheutuu valtiolle kustannuksia vuonna 1992 noin 9 miljoonaa markkaa ja vuonna 2000 noin 46 miljoonaa markkaa. Toisaalta maatalousyrittäjien eläkelain mukaan maksettava eläke pienentää kansaneläkkeen lisäosaa, jota kautta valtion kustannukset pienenevät vuonna 1992 noin 4 miljoonaa markkaa ja vuonna 2000 noin 20 miljoonaa markkaa.

Kokonaiskustannukset olisivat siten vuonna 1992 noin 35 miljoonaa markkaa ja vuonna 2000 noin 70 miljoonaa markkaa ilmaistuna vuoden 1991 tasossa. Esityksellä ei ole henkivahvistamisvaikutuksia.

Sen johdosta, että maatalousyrittäjien eläkelain mukainen perusprosentti pidetään 16,9:nä vuonna 1992, kustannukset säilyvät vuonna 1992 vuoden 1991 tasolla.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.

Työtulon määrittämistä koskevien säännösten muuttuessa 1 päivästä heinäkuuta 1990 alettiin samasta ajankohdasta työtuloja tarkistaa uusia säännöksiä vastaaviksi. Vuoden 1991 kesäkuun loppuun mennessä työtuloista oli tarkistettu noin 85 prosenttia ja käytännöllisesti katsoen kaikkien maatalousyrittäjien työtulot saadaan muutettua uusia säännöksiä vastaaviksi vuoden 1991 loppuun mennessä.

Mainitun lainmuutoksen perusteella maatalousyrittäjän työtuloa on alennettu, jos hän on rajoittanut maataloustuotantoaan sanotun muutoksen edellyttämällä tavalla. Tämän vuoksi lain voimaantulosäännöksessä ehdotetaan, että mainittu tarkistettu työtulo voitaisiin maatalousyrittäjien eläkelain 8 g §:n 1 momentissa olevan säännöksen estämättä muuttaa takautuvasti tämän lain säännöksiä vastaaviksi. Edellytyksenä työtulon muuttamiselle olisi, että maatalousyrittäjä itse tekee sitä koskevan hakemuksen maatalousyrittäjien eläkelaitokselle viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1992.

Säännöksen perusteella ei olisi kuitenkaan mahdollista vaatia työtuloa korotettavaksi entisen suuruiseksi niissä tapauksissa, joissa työtuloa on tarkistettu maataloustuotantoa rajoittavan sopimuksen vuoksi ennen 1 päivää heinäkuuta 1990 eli ennen kuin maatalousyrittäjien eläkelain 6 §:n 4 momentti lakkasi olemasta voimassa.

Lain voimaantulosäännökseen on otettu maininta maatalousyrittäjien eläkelain mukaisen perusprosentin poikkeuksellisesta määräytymisestä vuodelle 1992.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 8 i §:n 2 momentti ja 10 §,

sellaisina kuin ne ovat, 8 i §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1312/89) ja 10 § muutettuna 20 päivänä syyskuuta 1974, 31 päivänä joulukuuta 1985 ja 11 päivänä joulukuuta 1987 annetuilla laeilla (751/74, 1089/85 ja 1009/87), sekä

lisätään 8 g §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 29 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

8 g §

Jos viljelmän käyttöä rajoitetaan valtion toimenpiteillä tarkoituksena tasapainottaa maataloustuotantoa, työtuloa ei tämän johdosta tarkisteta maatalousyrittäjien eläkelaitoksen aloitteesta.

8 i §

Jos maatalousyrittäjälle on vahvistettu työtuloa 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, jätetään eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta. Eläkkeen perusteena olevaa työtuloa laskettaessa otetaan huomioon ainoastaan 1 päivän tammikuuta 1983 jälkeiselle ajalle vahvistetut työtulot ja niitä vastaava aika, jos maatalousyrittäjälle on vahvistettu työtuloa koko 1 päivän tammikuuta 1983 ja 31 päivän joulukuuta 1991 väliselle ajalle ja eläkkeen perusteena oleva työtulo on näin laskettuna suurempi kuin 1 momentin mukaan laskettava työtulo.

10 §

Maatalousyrittäjä on velvollinen suorittamaan tämän lain mukaista eläketurvaa varten vakuutusmaksun, joka lasketaan hänen työtulostaan. Vakuutusmaksu on alennetun prosentin mukainen siltä osin kuin työtulo on enintään 11 000 markkaa, väliprocentin mukainen

siltä osin kuin työtulo ylittää 11 000 markkaa, mutta on enintään 16 500 markkaa ja perusprosentin mukainen työtulon 16 500 markkaa ylittävältä osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa perusprosentin vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijäin eläkelain vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista. Alennettu prosentti on 2/5 perusprosentista. Väliprocentti on alennettu prosentti kerrottuna luvulla, joka saadaan, kun 1,5-kertaisen työtulon ja 5 500 markan erotus jaetaan 11 000 markalla. Väliprocenttia laskettaessa työtulo otetaan huomioon enintään 16 500 markkaan saakka.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa maatalousyrittäjien eläkelaitoksen esityksestä vakuutusmaksun perusteet.

Edellä 1 §:n 2 momentin 1, 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu maatalousyrittäjä on vastuussa samassa yrityksessä työskentelevän aviopuolisonsa ja perheyriksen jäsenen sekä 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettun henkilön vakuutusmaksuista niin kuin omasta velastaan. Jos tämän lain mukaista yrittäjätoimintaa harjoitetaan yhtymänä, yhtymä vastaa myös tähän toimintaan perustuvista osakkaitensa vakuutusmaksuista niin kuin omasta velastaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.

Tämän lain 8 g §:n 3 momenttia sovelletaan, jos työtulo muutoin tulisi tarkistettavaksi tämän lain voimassa ollessa. Jos maatalousyrittä-

täjän työtuloa on tarkistettu 30 päivän kesäkuuta 1990 jälkeen, voidaan sen estämättä, mitä 8 g §:n 1 momentissa säädetään, maatalousyrittäjälle jo tarkistettu työtulo muuttaa takautuvasti tämän lain mukaiseksi, jos maatalousyrittäjä tekee sitä koskevan hakemuksen viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1992.

Sen estämättä, mitä tämän lain 10 §:n 2 momentissa säädetään, maatalousyrittäjien eläkelain mukainen perusprosentti on 16,9 vuonna 1992.

Tämän lain 10 §:n 1 ja 2 momentissa esitetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1970 vahvistettua palkkaindeksilukua.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 1991

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Eeva Kuuskoski*

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 8 i §:n 2 momentti ja 10 §,

sellaisina kuin ne ovat, 8 i §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1312/89) ja 10 § muutettuna 20 päivänä syyskuuta 1974, 31 päivänä joulukuuta 1985 ja 11 päivänä joulukuuta 1987 annetuilla laeilla (751/74, 1089/85 ja 1009/87), sekä

lisätään 8 g §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 29 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 g §

Jos viljelmän käyttöä rajoitetaan valtion toimenpiteillä tarkoituksena tasapainottaa maataloustuotantoa, työtuloa ei tämän johdosta tarkisteta maatalousyrittäjien eläkelaitoksen aloitteesta.

8 i §

Jos maatalousyrittäjälle on vahvistettu työtuloa 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, jätetään eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta.

Jos maatalousyrittäjälle on vahvistettu työtuloa 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, jätetään eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta. Eläkkeen perusteena olevaa työtuloa laskettaessa otetaan huomioon ainoastaan 1 päivän tammikuuta 1983 jälkeiselle ajalle vahvistetut työtulot ja niitä vastaava aika, jos maatalousyrittäjälle on vahvistettu työtuloa koko 1 päivän tammikuuta 1983 ja 31 päivän joulukuuta 1991 väliselle ajalle ja eläkkeen perusteena oleva työtulo on näin laskettuna suurempi kuin 1 momentin mukaan laskettava työtulo.

10 §

Maatalousyrittäjä on velvollinen suorittamaan vakuutusmaksun, joka lasketaan soveltamalla sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamaa perusprosenttia siten, että vakuutusmaksu on 2/5 perusprosentin mukaan lasketusta vakuutusmaksusta maatalousyrittäjällä vahvistetun työtulon 8 000 markan määrään saakka sekä ylittävältä työtulon osalta perusprosentin-

10 §

Maatalousyrittäjä on velvollinen suorittamaan tämän lain mukaista eläketurvaa varten vakuutusmaksun, joka lasketaan hänen työtulostaan. Vakuutusmaksu on alennetun prosentoin mukainen siltä osin kuin työtulo on enintään 11 000 markkaa, väliprocentin mukainen siltä osin kuin työtulo ylittää 11 000 markkaa, mutta on enintään 16 500 markkaa ja perusprosentin

Voimassa oleva laki

mukainen. Perusprosentin ministeriö vahvistaa vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijän eläkelain vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina paloista.

Edellä 1 §:n 2 momentin 1, 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu maatalousyrittäjä on vastuussa samassa yrityksessä työskentelevän aviopuolisonsa ja perheyrittäjän jäsenen sekä 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitetun henkilön vakuutusmaksuista niin kuin omasta velastaan. Jos tämän lain mukaista yrittäjätoimintaa harjoitetaan yhtymänä, vastaa myös yhtymä tähän toimintaan perustuvista osakkaitensa vakuutusmaksuista niin kuin omasta velastaan.

Ehdotus

mukainen työtulon 16 500 markkaa ylittävältä osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa perusprosentin vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijän eläkelain vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista. Alennettu prosentti on 2/5 perusprosentista. Väliprosentti on alennettu prosentti kerrottuna luvulla, joka saadaan, kun 1,5-kertaisen työtulon ja 5 500 markan erotus jaetaan 11 000 markalla. Väliprosenttia laskettaessa työtulo otetaan huomioon enintään 16 500 markkaan saakka.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa maatalousyrittäjien eläkelaitoksen esityksestä vakuutusmaksun perusteet.

Edellä 1 §:n 2 momentin 1, 2 tai 3 kohdassa tarkoitettu maatalousyrittäjä on vastuussa samassa yrityksessä työskentelevän aviopuolisonsa ja perheyrittäjän jäsenen sekä 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitetun henkilön vakuutusmaksuista niin kuin omasta velastaan. Jos tämän lain mukaista yrittäjätoimintaa harjoitetaan yhtymänä, yhtymä vastaa myös tähän toimintaan perustuvista osakkaitensa vakuutusmaksuista niin kuin omasta velastaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1992.

Tämän lain 8 g §:n 3 momenttia sovelletaan, jos työtulo muutoin tulisi tarkistettavaksi tämän lain voimassa ollessa. Jos maatalousyrittäjän työtuloa on tarkistettu 30 päivän kesäkuuta 1990 jälkeen, voidaan sen estämättä, mitä 8 g §:n 1 momentissa säädetään, maatalousyrittäjälle jo tarkistettu työtulo muuttaa takautuvasti tämän lain mukaiseksi, jos maatalousyrittäjä tekee sitä koskevan hakemuksen viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1992.

Sen estämättä, mitä tämän lain 10 §:n 2 momentissa säädetään, maatalousyrittäjien eläkelain mukainen perusprosentti on 16,9 vuonna 1992.

Tämän lain 10 §:n 1 ja 2 momentissa esitetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1970 vahvistettua palkkaindeksilukua.